

חולין קט

משה שווערד

1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף צו/ב

משנה: ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת גיד הנשה שנתבשל עם הגידים. בזמן שמכירו בנותן טעם. ואם לאו כולן אסורין. והרוטב בנותן טעם. וכן חתיכה של נבלה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות בזמן שמכירין בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם:

2. תוספות מסכת חולין דף צו עמוד ב

אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה - לאו בגיד לחודיה משערין דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע לשאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא הירך לבדו מדלא קאמר אם יש בהן וברוטב בנותן טעם כו' והאי לפירוש הקונטרס ניהא דפירש פרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי טיפת חלב כו' דקאמר בגמרא לא שנו אלא שניער וכסה אבל לא נייער וכסה חתיכה עצמה נעשה נבלה כו' ופירש בקונטרס דכי נייער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקצתה בתוך הרוטב אי לא נייער וכסה אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה ומיירי הכא בשלא נייער וכסה ולר"י נראה דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה היא מקצתה ברוטב לא בעינן נייער וכסה והתם איירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב דאז אין מתפשט אלא בנייער וכסה והוה מצי למימר לא שנו אלא בחתיכה מקצתה ברוטב אלא מילתא דפסיקא ליה נקט כשנייער וכסה דאז בכל ענין הרוטב מכסה כל החתיכות ואפילו היתה כולה חתיכה חוץ לרוטב והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו על ידי שלא היה בה עם הרוטב ששים לבטל טעם הגיד.

3. שו"ע יורה דעה - סימן צב

(א) כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טועם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות משישים, ואותה חתיכה אסורה. במה דברים אמורים, כשקדם והוציא החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה, דהיינו קודם שתנוח היורה מרתיחתה, אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלעה, אף על פי שטעמו עובד כוכבים ואין בו טעם כלל, אסור, אא"כ יש בו ס' הגה - וע"ל סימן צ"ח דאין אנו נוהגין לסמוך אטעימת עובד כוכבים, ובעינן ס' בכל ענין:

(ב) נפל חלב לתוך קדירה של בשר, טועמין החתיכה שנפל עליה החלב, אם אין בה טעם חלב, הכל מותר. ואם יש בחתיכה מטעימת חלב, נאסרה אותה חתיכה. (ולדין דאין סומכים אעובד כוכבים, בעינן ששים בחתיכה, ואם לאו כולה אסורה.) ומשערין בכולה, אם היה בכל מה שיש בקדירה מהחתיכת והירק והמרק והתבלין כדי שתהא חתיכה זו אחד משישים מהכל, החתיכה אסורה והשאר מותר. במה דברים אמורים, בשלא נייער הקדירה בתחלה כשנפל החלב, אלא לבסוף, ולא כיסה. אבל אם נייער מתחלה ועד סוף, או שכיסה משעת נפילה ועד סוף, הכל מצטרף לבטל טעם החלב: הגה - וכן אם לא נייער כלל, לא בתחלה ולא בסוף, ולא כיסה כלל, אם יש ס' בקדירה נגד טיפת חלב שנפל, אינו אסור רק החתיכה לבד, ושאר הקדירה מותר (בית יוסף בשם הראב"ד והמגיד משנה בשם הרמב"ם). וכן אם נייער בתחלה או כיסה מיד, אע"ג דלא נייער ולא כיסה לבסוף, כל הקדירה מצטרף, והוא שנייער וכיסה מיד שנפל שם האיסור (טור וב"י בשם ר"י חביב). וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות, ולא נודע לאיזו חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוּב ויתערב הכל, אם יש בקדירה כולה טעם חלב, אסורה. ואם לאו, מותרת. ואם לא נמצא עובד כוכבים שיטעום ונסמך עליו, משערים בשישים: הגה - ויש חולקין וסבירא להו דאינו מועיל מה שנוער הקדירה, אם לא שנייער מיד שנפל האיסור (טור). והכי נהוג:

(ג) כשנאסרה החתיכה מחמת החלב, נעשית כל החתיכה איסור, ואם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה. ואם מכירה, משליכה, והאחרות מותרות. ואם אינו מכירה, הרוטב, מותר, וכל החתיכות אסורות, אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד:

(ד) לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה, אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורים. כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה, ואין בה ששים לבטלו, ונאסרה, ואחר כך בישלה עם אחרות, אין צריך אלא ששים כדי כזית חלב, ואז אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת: הגה - וי"א דאמרינן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה (תוס' וסמ"ק וסמ"ג ומרדכי והאחרונים). וכן המנהג פשוט, ואין לשנות. ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכת היתר, או שהחתיכה כולה

חוץ לרוטב ונפל עליה איסור, אבל אם מקצת החתיכה תוך הרוטב, ואין האיסור דבוק בו, לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה ומצטרף כל הקדירה לבטל האיסור. ומכל מקום יש להחמיר לאסור אותה חתיכה (ארוך כלל כ"ח). וכל זה בשאר איסורים, אבל בבשר בחלב, אעפ"י שאין האיסור דבוק, ומקצת החתיכה תוך הרוטב, אמרינן חתיכה נעשית נבילה. יש אומרים דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אם נתערב איסור לח בהיתר לח, ואחר כך נתערב הכל בהיתר אחר, ואין צריכים רק ששים נגד האיסור שנפל (מרדכי פכ"ה בשם רשב"א ור"ן בשם ראב"ד). ויש לסמוך על זה בשאר איסורים, לצורך הפסד גדול, אבל לא בבשר וחלב. ואם נתערב יבש ביבש, לא אמרינן בשום איסור חתיכה נעשית נבילה. וע"ל סימן צ"ט מדין חתיכה נעשית נבילה. כלי הנאסר מבליעת איסור, לא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה, ולא בעינן ס' רק נגד האיסור שבלע (מרדכי פג"ה וע"ל סימן צ"ח):

4. תוספות מסכת חולין דף קט עמוד א

הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו – [1] פירש בקונטרס במס' כריתות (דף כב.) מוקי לה בלב עוף דאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו [2] ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דדם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחטיה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין חי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחייא בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ודחי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדירה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע.

5. ספר שחיטת חולין

והשאג"א שם כתב לחדש די"ל דהא דנתמעט דם שבישלו דוקא מכרת אבל לאו איכא דהרי הטעם דנתמעט דם שבישלו מבואר בתוס' משום דאין ראוי לכפרה, [והטעם דאין ראוי לכפרה עיין אתון דאורייתא כלל ד' שהאריך בזה והסביר עפ"ד הרא"ש פרק המוכר פירות והר"ן בפרק ע"פ דיין מבושל פסול לנסכים דשינוי פוסל כדאמרינן בבכורות י"ז מה זבח שלא נשתנה אף יין שלא נשתנה, אמנם בר"ן בסוגין מבואר משום דכיון דנתבשל נפיק ליה מתורת דם, ולכן א"ע על דם שבישלו, ועיין בקה"י מנחות סימן י"ד מש"כ בזה], וא"כ י"ל דכיון דחזינן דבדם האיברים איכא לאו א"ע דאין ראוי לכפרה, וא"כ לכאור' בדם האיברים ודאי לוקה בין בישלו בין לא בישלו, דהרי בלא"ה אין ראוי לכפרה, ולפ"ז י"ל דדם הנפש לא גרע מדם האיברים ולכן לוקה גם בבישלו.

משנה: הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו. רש"י כתב ובמס' כריתות מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית, אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו. ומבואר בדברי רש"י דדם שבישלו חייב עליו כרת, וכן מבואר בדבריו לקמן ק"כ ע"א דדם שהקפהו באור חייב, והתוס' כאן ולקמן קי"א ע"א (ד"ה דם) ולקמן ק"כ ע"א חלקו דדם שבישלו אינו עובר עליו, אמנם דעת רש"י בסוגיא במנחות דף כ"א דלמסקנת הגמ' הדין דם שבישלו פטור הוי דוקא בחטאות הפנימיות, אבל בחטאות החיצוניות ובחולין עובר, והתוס' שם חולקין ע"ז וס"ל דגם למסקנא דם שבישלו בחולין אינו עובר עליו ואזלי הכא לשיטתם [וערש"ש כאן מש"כ בשם הפלתי].

6. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קט עמוד א

תוד"ה, חלב קורעו. פירש הקונטרס וכו' ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן הקומץ רבה דם שבישלו אינו עובר עליו וכו'. וליישב שיטת רש"י י"ל דרש"י ס"ל כשיטת בעל העיטור דמ"ש במנחות דם שבישלו אינו עובר עליו זהו דוקא בדם קדשים ששם תלתה התורה איסורו בדם הראוי לכפר על המזבח, אבל בדם חולין שבישלו עובר עליו מן התורה.

7. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קט עמוד א

רש"י במשנה בד"ה לא קרא, ולא על בישולו וכו' ובגמ' מפרש אי איכא מיהא איסור דרבנן. פירוש על "אכילתו" אבל על "בישולו" לכו"ע אין אפילו איסור מדרבנן, וכמו בשר עוף דחלב שאיסורו מדרבנן לא גזרו על בישולו.

8. תוספות מסכת חולין דף קט עמוד ב

אינו עובר עליו ומותר - פירש בקונטרס דמותר אם בשלו משום דחלב שחוטא דרבנן הוא והאי כיון דאבלע ולא פירש אפילו איסורא דרבנן ליכא משמע שרוצה להעמיד כולה שמעתתא דכחל לצלי דאי לקדרה אמאי מותר הא יצא חלב וחזר ונבלע וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקו לה כחלי דפריך והא בשלו קתני בדיעבד ופירש בקונטרס והא ודאי בצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע ולקמן בתר שמעתתא דכבד פי' בקונטרס והלכות כחל כבר אמרנו למעלה דלצלי בעי קריעה שתי או ערב ואי לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומה שכתוב בספרים בפ' גיד הנשה (לעיל דף צז:): כחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא ל"ג ליה דאפי' בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס לפי שפירש וחזר ונבלע ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס' במים שנתבשל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במים אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש במים ששים כדפרישית שמתבטל בהן חלב היוצא מן הכחל.

9. תוספות מסכת חולין דף קט עמוד ב

גדה דם טוהר - בסלוק של פרשת פרה יסד ר' אליעזר הקליר מן הדם טחול הדם מטומאת גדה (אשה) טהרת בתולי אשה ומאשת איש יפת תואר לאיש וכנגד כותית לא פירש והכל עשה ע"פ הירושלמי.

10. ספר שערים מצוינים

ופיזטים. ועי' בקב הישר (פ' פו) דהפיזטים נתחברו על פי עצת מלאכי מעלה שנגלו לר' אליעזר הקלירי שסידר הפיזטים עפ"י א"ב ועפ"י תשר"ק, כי כן מזמרים ומשבחים למעלה כו', וקבלה בידי מפי זקנים שמי שמיקל באמירת קרוב"ץ ואומר שאינו חיוב כל כך לאמרם אינו מאריך ימים ח"ו, כי כל יחידים שחברו הפיזטים היו גדולי הדור ואנשי מעשה אשר נעשה להם כמה נסים בחייהם ובמותם וכו'. וע"ע בדברי תורה (ח"ט ס"י נא) ובנמוקי אור"ח (ס"י סח) ובערוך השולחן (שם ס"ב) ומש"כ בשמ"ב (ח"ג ס"י קכח ס"ק יח).

שיסד דבריו עפ"י הירושלמי. וכ"כ בשבלי הלקט (הל' מילה סי' ז) דרוב פיזטים של הקלירי על פי הירושלמי ועל פי האגדות. ובהל' תפלה (סי' כח) כתב בשם ר"ת וז"ל שמעתי מאבא מרי ששמע מרבותיו שכשפייט ר' אלעזר הקלירי וחיות אשר הנה מרובעת פנים בכסא, ליהטה אש סביביו וכו'. [פיזט לקדושת מוסף בר"ה] ומובא נמי במג"א (סי' סח). והאריך שם בשב"ל בענין הקרובות ופיזטים. ועי' בקב הישר (פ' פו) דהפיזטים

11. דף על הדף חולין דף קט עמוד ב

הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א הקשה בספרו מציון מכלל יופי, מדוע לא מצינו שהותר דבר מאכל כנגד גיד הנשה?! ומיישב, "דכיון דקיימא לן "אין בגידין בנותן טעם" - לא שייך להתיר מאכל שדומה לו בטעמו, דאין לו טעם, ופשוט" ע"כ.

אומרים בשם הרה"צ ר' ישראל סלנטר זצ"ל זי"ע, דמשמע מהגמ' שכנגד כל האיסורין יש גם היתר, וא"כ מה התירה לנו התורה כנגד חוסר אמונה ואפיקורסות, והשיב, כשהיהודי מבקש עזרה, לא לומר לו שיבטח בה', אלא חייבים לסייע לו בעצמד, ולא לסמוך בזה על הקב"ה...

בספר שר התורה (ע' 188) מביא שהגאון מטשעבין זצ"ל אמר פעם: כל דאסר לן רחמנא, שרא לן כוותי' וכו', "אסר עלינו לדבר דברים בטלים, והתיר לנו לדבר בלימוד"...

"כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה"

1. ספר חנוכת התורה - דברים פרק יב פסוק ג

דהנה ידוע דליכא שום איסור דאין כנגדו היתר כמו דאיתא במסכת חולין. והטעם הוא משום דאמרינן אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר רק אפשי אבל התורה אסרתה לכך עשה הקב"ה לכל דבר איסור נגדו דבר היתר כדי שנדע טעמו של האיסור ואף על פי כן יפרשו ממנו. אבל אם לא היו יודעים כלל טעמו של האיסור לא היה רבנותא כלום רק כאדם שקצה עליו דבר מאוס כי מעולם לא נסה בזה.

2. ספר קדושת לוי - מסכת אבות

אמרה ליה ילתא לר' נחמן כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן. (חולין קט ע"ב) כי הקדוש ברוך הוא ברא כל העופות ובהמות וחיות טהורות כדי לעלות נצוצות אשר בהן כל איש ישראל אשר אוכל אותה ומאיזה צד יש עליות נצוצות לעופות ולבהמות וחיות טמאות מחמת שאיש ישראל אינו אוכל אותם מחמת מצות ה' עליו שלא לאכול זה הוא עליות נצוצות של הטמאים, רק שכל איש ישראל שמעולם לא אכל הבריות הטמאות הנה אינו יודע הטעם שלהם נמצא מהיכן הוכחה שאינו אוכל אותם מחמת מצות ה' עליהם שלא לאכול שמא אינו אוכל אותם מחמת שאינם טובים בטעם אכילתן נמצא עדיין אין עליות הנצוצות בבריות הטמאות. וזהו אמרה כל מה דאסר כו' שרי לן כו'. נמצא יודע כל איש ישראל הטעם של הטמאים שטוב טעם להם נמצא כאשר איש ישראל מונע לאכול אותם בטוב טעם שלהם מחמת מצות ה' זה הוא עליות נצוצות שלהם כנ"ל:

3. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קט עמוד ב

כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה. וטעמא דמילתא לכאורה הוא כמו שמצינו ביפת תואר דלא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והכא נמי אם יתקפו יצרו לאכול טעם חזיר הרי אית ליה מוחא דשיבוטא וכו'. ובזה יש ליישב מ"ט לא אמרה ילתא דהתורה התירה בשר עוף בחלב כנגד מה שאסרה בב"ח, או דהתירה התורה דם מבושל כנגד איסור דם, [1] משום דכיון דבשר עוף בחלב ודם מבושל אסורים עכ"פ מדרבנן, בהכרח שיש היתר אחר מלבדם, שאם לא כן לא היו אסורים חכמים, דזה כנגד כוונת התורה, שלא ליתן פתחון פה ליצר. ודם טוהר של יולדת נאסר רק בתקופת הגאונים ולא בזמן חז"ל. ודם בתולים אף שנאסר בזמן חז"ל מכל מקום הותרה ביאה ראשונה, ולדעת רוב הראשונים מותר אף לפרוש באבר חי.

[2] עוד י"ל בהא דלא אמרה דהתירה תורה בשר עוף בחלב י"ל בלא"ה דהא פליגי תנאים בזה ואפשר דילתא סברה דאסור מה"ת, והא דלא אמרה דהתירה תורה בשר דגים עם חלב י"ל לשיטות דאסיר משום סכנה.

4. מהרש"א חידושי אגדות מסכת חולין דף קט עמוד א

שרא לן כוותיה כו'. ענין זה מפורש כמ"ש דמצות הקב"ה עלינו גזירת המלך הם בלי טעם בדבר וז"ש כל דאסר לן שרא לן דכותיה וא"כ ע"כ האי דאסר לן גזירת המלך הוא ומייתי אסר לן דמא אל תאמר משום מאיסותיה הוא כדאמרי' ספ"ב דמכות ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה הימנו כו' הרי שרא לן דם כבד ואי מטעם מאיסותיה היה לאסור גם דם הכבד וכן אסר לן דם נדה ואי משום מאיסותיה הרי שרא לן דם טוהר וא"כ על כרחך איסורא הוא משום גזרת המלך וכן בבשר וחלב וכן בחזיר ובכל אינך דמייתי יש לפרש בכה"ג דאי הוה ביה טעמא אמאי שרא בכיוצא בו ולזה אמרה דודאי גם איסור בשר בחלב גזרת המלך היא ומאי שרא לן דכותיה וק"ל:

5. ספר פתח עינים-להחיד"א

בעינן למיכל בשרא בחלבא וכו' מכאן השבתי
לנכבד גביר אחד שחקר בענין המן
שהיה משתנה והיה טעמו כטעם הדבר שחפץ אם
חשב לאכול חזיר או שאר איסורין וטעמן במן
אי עבד איסורא. והשבתי דכיון דידוע דמה
שאוכל הוא התר סגי והראיה דילתא אמרה בעינן
למיכל בשרא בחלבא וא"ל ר"נ זויקו לה כחלי
א"כ אפי' טועם אן[יסור כיון דמה שאוכל יודע
שהוא התר אין בדבר איסור. ותו דזה היה מעשה
שמים להתהפך המן כפי מה שרוצה לטעום ואם
חשב לאכול איסור המן לא היה מתהפך אם היה
עושה איסור בזה ועוד הארכתני בלקוטי בס"ד:

6. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קט"ב

אסר לן דמא שרא לן כבדא. כתב מהר"ם שיף ז"ל הוה מצי למחשב נמי כלאים דאיכא סדין בציצית [1] אלא אמרה רק הנאת הגוף ושלא לצורך מצוה ע"ש. [2] ועוד נ"ל בס"ד דנקטא מלתא דשייכא באנשים ובנשים וסדין בציצית ליתיה בנשים:

7. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קט"ב

והנה בילקוט תהלים מזמור קמ"ו איתא ה' מתיר אסורים מה שאסרתי לכם התרתי לכם, אסרתי לכם גיד הנשה התרתי לכם בעוף ע"ש, והכא לא זכרה זה, נראה משום דלא חשיב הגיד בעיניה יען כי אין בגידין טעם ואין הנאה בגיד הנשה, לכן לא חשבה זה בכלל הנאות אלו. ועוד איתא התם אסרתי לכם שחיטה בבהמה חיה ועוף, התרתי לכם שחיטה בדגים ע"ש, וכאן לא זכרה זה משום דאין ההנאה בגוף השחיטה. ועוד איתא התם אסרתי לכם אשה ואחותה התרתי לכם לאחר מיתה ע"ש, ונראה דלא זכרה זה כאן דאפשר היה לה אחות פנויה ולכן לא רצתה לזכור דבר זה שבו יצויר הדבר עליה שתמות וישא רב נחמן את אחותה. והא דלא נקטה היתר של הדם בדם דגים וחגבים, נראה משום דאכתי אסור לאכול כמו שהוא בלי (היתר) [היכר] משום מראית העין, ולכן לא אמרה דם השיניים דגם כן אסור משום מראית העין ורק בעודו בפיו בולעו, וכן דם שאר איברים אינו מותר אלא רק בהיותו מטפף שניכר שהוא של אדם, ויש מתרצים דניחא לה למנקט היתר הדם בבהמה עצמה ולא במין אחר:

8. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קט"ב

שם בעינא למיכל בשרא בחלבא. קשא אמאי נקטא בהאי לישראל ולא אמרה זה בלשון שאלה לומר בשר בחלב מאי שרא לן כוותיה. ונ"ל בס"ד דידעה אם תשאל כך ישיב לה רב נחמן שיש היתר בשר עוף שהוא מותר מן התורה בחלב, ורק חז"ל אסרוהו, על כן דקדקה לומר בעינא למיכל, דעל ידי כך לא ישיב לה על בשר עוף כי כיון דחז"ל אסרוהו לא תוכל לאכול ממנו בחלב, ולכן בהיתר דם נדה לא אמרה דם בתולים דמותר מן התורה ורק חז"ל אסרוהו אלא אמרה ההיתר בדם טוהר:

9. ספר השל"ה הקדוש - בעשרה מאמרות - מאמר שלישי ומאמר רביעי (כח)

וכענין זה קבלתי מפי קדוש ה' אבא מורי זלה"ה, פירוש המאמר בחולין פרק כל הבשר (קט, ב), אמרה ליה ילתא לרב נחמן, מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כותיה, אסר לן דמא שרא לן כבדא, נדה דם טוהר, חלב בהמה חלב חיה, חזיר מוחא דשיבוטא, גירותא לישנא דכוורא, אשת איש גרושה בחיי בעלה, אשת אח יבמה, גויה יפת תואר. בעינא למיכל בשרא בחלבא, אמר ליה רב נחמן לטבחי, זוויקי לה כחלי, עד כאן. וקשה, וכי אשה חשובה כמו ילתא תדבר עם בעלה רב נחמן דברים כאלה אשר הם לפום ריהטא דברים בטלים, ולא זו אלא אף זו שקבעו רז"ל הדברים בתלמוד. ואין לומר שהתלמוד קבע הדברים לתלמוד הדין, שאמר זוויקי לה כחלא, שיוצא מזה הרבה לענין דינא כמו שהאריכו התוספות והפוסקים, דאי משום הכי היה לו להתלמוד לקצר ולא להביא ריש הדברים. ופירש אבא מורי זלה"ה, שמאלו הדברים יוצאים ענין גדול, והוא הדבר אשר דברתי, שבכל לא תעשה יחשוב בלבו החשק שהוא חושק לעשות, ומניח ואינו עושה בשביל כבוד שמים, כענין שאמר רבן שמעון בן גמליאל (תו"כ קדושים), לא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי. וזהו הענין שאמרה ילתא, כל מה שאסר רחמנא שרי לן כנגדו, כדי שנטעם ונדע טעם האיסור שטעמו טוב ונחשוק אותו, ונניח האסור בשביל כבוד הבורא. וכן טעם השיבוטא כטעם החזיר, ואז נדע שטעם החזיר הוא טוב ונחשוק אותו, ונניח בשביל כבוד הבורא. והנה אסר לנו התורה בשר בחלב, במה יהיה לנו חשק לבשר בחלב שנאמר אנו מניחין בשביל כבוד הבורא, אמר ליה זוויקי לה כחלא. ומה מאוד מתקו דברי אבא מורי זלה"ה בפשט הזה:

10. ספר סידורו של שבת - חלק שני - הדרוש התשיעי

והנה אמרו"ל (חולין ק"ט ע"ב) כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה. מנדה דם טוהר וכו'. וכתב המפרשי הטעם כדי שלא יאמר אדם בעינא למטעם טעמא דאיסורא וע"כ בכל דבר איסור שרא לן כנגדו למטעם מזה שלא לומר בעינא למטעם וכו'. ונראה דזה טעם מי שסובר עץ הדעה אתרוג היה כמ"ש (במ"ר בראשית פ' ט"ו) כי לכאורה היא טענה לאדם הראשון לאמר בעינא למטעם טעמא דאיסורא. אך הנה הקב"ה אמר לו מכל עץ הגן אכול תאכל ומפרי העץ אשר בתוך הגן לא תאכל ממנו וגו'. הנה הותר לו מכל העצים אף מעץ של עץ הדעת רק הפרי של עץ הדעת נאסר לו. וזה כיון באומרו ומעץ הדעת וגו' כלו' מקצת מן העץ היינו הפרי לבד וכן אמרה האשה ומפרי העץ וגו' לא תאכלו וגו'. ולכן הוא סובר שאתרוג הי' ואתרוג טעם עצו ופריו שוה כמ"ש שם ונמצא כאשר הותר לו לאכול מן העץ שוב לא היה יכול לומר בעינא למטעם טעם דאיסורא. ואך בתחלת אכילת עץ הדעת נאמר ותרא האשה כי טוב העץ למאכל ותקח מפריו ותאכל כי הנחש הרע השיאה את חוה בדברים האלה ואמרה לה ראה בכל האילנות שאין טעם בעצו ופריו טוב וכמה מיטעם טעים הפרי מהעץ. על אחת כמה וכמה בעץ הזה שטעם עצו כ"כ טוב ויפה מה יוכל להיות עוד בפריו. ועתה תוכל לומר בעינא למטעם טעמא דאיסורא לכן אמר הקרא ותרא האשה כי טוב העץ למאכל שראתה טוב טעם העץ וע"כ ותקח גם מפריו ותאכל כי שיערה בנפשה כמה יוכל עוד להיות טעם הפרי ויכולה לומר בעינא למטעם טעם דאיסורא. וזה הכל נצמח משנוי הארץ שהוציאה עץ עושה פרי להיות אין טעם עצו ופריו שוה אבל אם היו כל האילנות שוין בטעמן העץ והפרי לא היה מקום לטעות שתוכל לומר בעינא למטעם וכו'. ולפיכך

כשנתקלל אדם נפקדה גם היא על עונה כי חטא האדם נצמח מעונה ונכונים דברי המדרש. וכל דברינו בדרוש הזה הכל הכוונה בימות החול:

11. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קט/ב

שם אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי. הא דלא אמר הא התירו כחל אלא הודיעה ע"י מעשה שיצלו לה כחל. נראה שהבין מדבריה דעדיין לא אכלה כחל מימיה ולא ידעה טעמו, ולכן לא השיגה דבר זה מדעתה כאשר השיגה בדם בהמה שהותר הכבד, על כן הוכרח לצוות שיצלו כחל ותראה שיש בו טעם חלב מעורב עם טעם בשר, וצוה אותם שיצלו הכחל בלא קריעה שתי וערב אלא רק קריעה קצת כדי שישאר הכחל כמו נוד נפוחה מלאה חלב וכמ"ש בתוספות ז"ל [ד"ה זויקו] והוא היה סובר דלכתחילה מותר בכך וכמ"ש ר"ת ז"ל דהא דצריך טיחה וקריעה שתי וערב היינו לקדרה לבשלו עם בשר, אבל בלא בשר או צלי די בקריעה קצת וכנזכר בתוס' בד"ה ההוא לקדרה:

12. ספר חתם סופר על מסכת חולין דף קמב/א

והנה בחולין אמרה ילתא לר"נ מכדי כל מה דאסר רחמנא שרא לן כוותי' וכו' בעינא למיכל בשרא בחלבא אר"נ לשמעיה' זויקי לה כחלא. ולהבין מ"ט אמרה בעינא למיכל בשרא בחלבא ולא הי' לה אלא לאמר בב"ח מאי שרא לן כוותי'. ועוד צע"ג הא שרא לן בשר עוף ובשר בהמה נמי בכבוש, אבל לפי הנ"ל יובן כי היא אמרה כך הלא חזינן כוונתו של הקב"ה להתיר מעין האסורים נגד היצ"ה וכן עשה בב"ח להתיר בשר עוף לכבוש ואתו רבנן ואסרו בשר עוף ואסרו כבוש ועתה בעינא למיכל בשרא בחלבא ובמה אמצא לרוות רעבוני, נמצא אתם רבנן קלקלתם תקנתו של נותן התורה ית"ש, והשיב לה עדיין לא אסרנו הכל שהרי השארנו כחל:

וע"כ חושב אני כלפי שכ' השל"ה שמצות אכילה בעיה"כ הוא כעין שעיר המשתלח לסתום פי ס"ם שלא יערב שמחתינו בתענית יה"כ ע"כ זה השלם רמי בר תמרי רצה לסתום פיהם במעלי דיה"כ בכחל דוקא שהוא ממש מזה הענין ומצא מין את מינו וניעור ומשו"ה לא לקח כבדא וכוליתא ודוקא כחל והוצרך להטריח חוץ לתחום ולטווינהי שם בפורצני כי כל כוונתו הי' לשם שמים כנ"ל. ושלא יהי' זה ח"ו חסרון בחק השלם ההוא שיהי' צריך לזה ע"כ רמז לנו הש"ס כי קרה לו מה שקרה לדהע"ה כי באמת הי' הוא שלם בתכלית ולא הוצרך לכל זה ע"כ נקרא בר תמרי כי הדבש המניקה מסיג נקרא בר תמרי שהוא בנו של התומר והיוצא ממנו כמו שנקרא שמן זית בנו של הזית סוף מס' הוריות, ע"ש, וכן הי' זה כולו דבש מזוקק. אמנם הוא קורא שמו בר דקולא בנו של הדקל דהיינו התומר שעדיין לא הוסר הקליפה ממנו הוא בנו ופרי' של הדקל והוא חשב כן בעצמו שהוא רמי בר דקולי ע"כ אכל כחלי אבל באמת הי' בר תמרי:

13. אור החיים ויקרא פרשת שמיני פרק יא

(ג) כל מפרסת וגו' מעלת גרה. יתבאר על דרך אומרם ז"ל (חולין נט א) כל בהמה שמפרסת פרסה היא מעלת גרה. חוץ מן החזיר, והוא אומרו כל מפרסת וגו' מעלת גרה, פירוש בידוע שהיא מעלת גרה, ומיעט אחר כך החזיר שיצא מהכלל. ואולי ממה שלא הוציא מן הכלל סמוך להודעת הכלל רמז שאפילו החזיר בכלל, על דרך אומרם ז"ל (רבינו בחיי בשם תנחומא) למה נקרא שמו חזיר שעתידי לחזור להיות מותר, ומעתה כלל כל מפרסת וגו' היא מעלת וגו' לא יצא מכללו דבר, ועל זמן מהזמנים אמר החזיר שהוא מפרס וכו' לא יגר:

14. פירוש זמרת הארץ-על פרק שירה: יעב"ץ

והיין כהן גנאי והמשכיל יבין (אמר יעקב * כהן לריך חני להערה קטנה. יודע המעיין. כי כל הכ"ח חף חותן שאינן עטורין יש להם מקביל או שורש והחזרה בקדושה ונתקיים ע"י תגבורת החסדים הממתיקים דיניהם הדוגמא מפורסמת צפני חריה ופני נשר שצמרנכה. ומהם תקיש לשאר, וחפ"י החזיר חמרו רז"ל [ילמדנו] שעתיד הקב"ה להחזירו לנו ולהתירו. הכן מפני גדל עומתו וזוהממו. ח"ן לו שום תיקון עכשיו עד לעתיד לבוא שיעציר הקב"ה רוח העומתה מהארץ. ואמרו הצנעיים. שאינו יכול להסתכל בשמים. וזה מחמת נפילתו בעמקי הקליפות ותוקף דיניו. על כן לא נזכר צפ' שירה זו (ולא פרסמוס הכניאים רק נרמזה בנחוצים) שאין זו שום בירור עכשיו ע"י הדרס. עם היות מעיו דומין לבני חרס. וכן עיניו דומות כקוף צפני חרס ויש בו סימן טהרה דחלונות ופושט עלפיו. מהח"כ נשאר העמחיס. וזה יהיה הלעס וידיעה כוללת למה שקדם ושיבוחר ככהן עוד יותר: פ"ה מי כמוכה נחלים. דרשו בו נחלמים כרחל לפני גוזזה נחלמה. המשכיל יבין. גם ישראל נקראו חלים כמש"ל גבי

15. מהר"ל-חידושי אגדות

כל מה דאסיר לן שרי לן וכו'. פי' שאם לא כן לא היה נברא האסור כלל, דלמה יברא הש"י דבר שהוא אסור. דודאי מפני שהוא אסור הוא טמא ולמה יברא אותו, אלא בשביל שנברא ההיתר נברא האיסור עמו. כמו האומות שאין ראוי להם הבריאה, רק בשביל שנבראו ישראל וראוי להם הבריאה נבראו האומות, כי דבר זה אי אפשר שיהיו נבראים ישראל בלבד. וכן אם לא היה

דבר מותר כנגדו לא היה נברא האיסור, רק בשביל ההיתר נברא האיסור כי אין בריאת ההיתר בלבד. ועוד כי כל איסור הוא יוצא חוץ מן הראוי, ואם לא היה ענין זה מותר כלל לא שייך שהוא יוצא חוץ מן הראוי שהרי לא תמצא היתר בזה לכך צריך לומר שהיתר קודם ואיסור היוצא מן הראוי להיות ודבר זה ברור:

16. רבינו בחיי ויקרא פרשת שמייני פרק יא

ובמדרש: הזכיר כאן ארבע חיות אלה בארבעה פסוקים. כל חיה וחיה בפסוק בפני עצמו, לרמוז על ארבע מלכות שהיו בזמנים חלוקים כל אחד ואחד גלות בפני עצמו. ודרשו רז"ל (תנחומא שמייני, ח) את הגמל זו מלכות בבל, שנאמר: (תהלים קלז, ח) "בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו". את השפן, זו יון שבטלה התורה מפי הנביאים, שנאמר: (עמוס ח, יא) "הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", וכתוב: (עמוס ח, יב) "ונעו מים עד ים". ואת הארנבת, זו מדי שעשתה את ישראל פאה והפקר להשמיד להרוג ולאבד, וכן שם אשת תלמי ארנבת שמה. **ואת החזיר, זו מלכות גלות הרביעי,** שנאמר: (תהלים פ, יד) "יכרסמנה חזיר מיער". ... **ומדרש תנחומא: למה נמשלה מלכות זו לחזיר, שעתידי הקב"ה להחזיר עליהן מדת הדין.** ויש נוסחאות שכתוב בהן: שעתידי להחזיר העטרה ליושנה, והענין כי שני המקדשים נבנו ע"י ישראל, בית ראשון בנה שלמה שהוא מזרע יהודה, בית שני בנה זרובבל שהיה ג"כ מזרע יהודה, שנאמר: (זכריה ד, ח) "ידי זרובבל יסדו" וגו', ונעשה על ידי כורש שנתן רשות בזה, אבל הבית השלישי עתידה אומה זו לבנותו, וזהו שאמרו: עתיד להחזיר העטרה ליושנה, לפי שהוא החריבו. **ויש נוסחאות שכתוב: עתיד הקב"ה להחזירו לנו, וההמון מבינים שהחזיר יהיה טהור לישראל, אבל באור הענין על הכח שלו שהוא מצר לישראל, ולעתיד ישוב עם שאר כל הכחות לעזור ולתמוך לישראל כי ירבה השלום בעולם,** שנאמר: (ישעיה יא, ו) "וגר זאב עם כבש" וגו', וכתוב: (ישעיה יא, ט) "לא ירעו ואל ישחיתו בכל הר קדשי".